

Cahit Koytak Şiirinde Kurucu bir Öge Olarak Mitik Düşünce ve Anlatım¹

Mythic Thought and Expression as a Constructive Element in the Poetry of Cahit Koytak

Ekrem GÜZEL*

Öz

Bu çalışmada, Cahit Koytak'ın mitik düşünce biçimini ve ifade tarzını şiirlerinde kurucu öge olarak nasıl işlediği incelenmiştir. Bu incelemeye art alan olması açısından öncelikle, rasyonel düşünce ile mitik düşünce ilişkisine değinilmiştir. İlk çağlarda insanların dünyayı anlamlandırmak için kullandıkları mitosların, felsefi düşüncenin gelişiminde nasıl bir rol oynadığına kısaca temas edilmiştir. Yine mitosun epos ve logos ile ilişkisi açıklanmış; mitosun, eposla örtüşen bir anlatım tarzı sunduğu, ancak logosla karşıt sayılabilecek bir konumda olduğu belirtilmiştir. Mitik bakış açısının, felsefi ve kavramsal düşünmenin öncesinde var olduğu ve insanın ilk düşünme biçimi olarak kabul edildiği ifade edilmiştir. Daha sonra da Koytak'ın şiirlerinde bu mitik düşüncenin, modern rasyonel düşünceye alternatif bir yaklaşım sunduğu, dünyayı anlamlandırma çabasında önemli bir rol oynadığı vurgulanmıştır. Yine onun metinlerinde mitolojik unsurların kullanımının sadece bir içerik ögesi olarak değil, aynı zamanda bir düşünme biçimi ve buna bağlı olarak da bir bakış açısı ve dil oluşturduğu belirtilmiştir. Koytak'ın şiirlerinde mitos ve eposa yaklaşan bir dil ve üslup kullandığı üzerinde durulmuştur. Onun modern bir şair olarak antik şiirin mitoscu söyleminden yararlandığına dair örnekler ortaya konulmuştur. Şairin, mitik düşünceyi kullanarak insanın varoluşsal arayışını ve modern dünyanın getirdiği kaybolmuşluğu ele aldığı örnekler gösterilmiştir. Sonuç olarak, Cahit Koytak'ın şiirlerinde mitik düşüncenin, rasyonel düşüncenin ötesinde bir yaratıcı güç sunduğu, sanatın ve mitolojinin iç içe geçtiği bir anlatım tarzı geliştirdiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, Koytak'ın eserlerinde görülen mitolojik düşüncenin, dilin ve anlatımın onun şiirlerine yaptığı katkılar ve yarattığı farklılıklar ortaya konulmuştur. Mitik düşünce ve ifade biçimi kullanması bakımından şairin Türk şiirinde durduğu yere ışık tutulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türk şiiri, Cahit Koytak, mitos, mit ve şiir, mitik düşünce ve anlatım.

Abstract

This study examines how Cahit Koytak uses mythical thought and its style of expression as a constitutive element in his poems. In order to provide a background for this research firstly, the relationship between rational thought and mythic thought is mentioned. It is briefly touched upon how mythos, which people used to understanding the world in the ancient times, interacted with logos in the course of the development of philosophical thought. The relationship of mythos with epos and logos is explained; it is underlined that mythos offers a style of expression that close to epic, but in a position that can be considered opposite to logos. It is stated that the mythic point of view exists before

¹ Bu makale, 15-16 Mayıs 2024 tarihlerinde Mardin Artuklu Üniversitesinde gerçekleştirilen *Uluslararası Mitoloji Kongresi-I*'de "Cahit Koytak Şiirinde Kurucu Bir Öge Olarak Mitik Düşünce" başlıklı sözlü bildirinin genişletilmiş ve makale formatına getirilmiş hâlidir.

* Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ekrem.guze@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7949-5063

philosophical and conceptual thinking and is accepted as the first way of thinking of human beings. It is emphasised that in Koytak's poems, this mythical thought offers an alternative approach to modern rational thinking and plays an important role in the effort to make sense of the world. It is also expressed that use of mythological elements in his texts is not only an issue of content, but also a way of thinking and a mode of language use. Koytak's uses of a language and style that approaches myth and epos in his poetry was highlighted. As a modern poet, examples of his utilisation of the mythic discourse of ancient poetry are presented. Examples were given of the poet's use of mythical thought to deal with man's existential quest and the loss caused by the modern world. In conclusion, it has been revealed that mythical thought in Cahit Koytak's poems offers a creative power beyond rational thought and that he develops a style of expression in which art and mythology are intertwined. In this context, the contributions of mythological thought, language and expression in Koytak's works to his poetry and the differences created by them have been revealed. An attempt has been made to shed light on the poet's place in Turkish poetry in terms of his use of mythical thought and expression.

Keywords: Turkish poetry, Cahit Koytak, mythos, mithos and poetry, mythic thought and style.

Giriş

Bilim ve düşünce tarihinde, bugünkü rasyonel düşünce biçimine uzun bir tarihi seyir içerisinde ulaşıldığına dair bir kanaat hâkimdir. İlk çağlarda modern dönemdeki rasyonel ve mantıkçı yaklaşımdan farklı düşünce biçimleri de deneyimlenmiştir. Bunların başında mitosa dayalı form gelir. Sokrates ve Platon gibi Batı felsefe tarihinin kurucu figürleri felsefe yapma tarzlarını akıl yürütme ve diyalektiğe dayandırırken bir yandan da mitik düşünce biçimine karşı koymuşlardır. Bu filozoflarla birlikte rasyonelite, düşünce tarihini temellük etmeye başlar. Bununla birlikte, birçok alanda etkisini yitirse de, mitosa dayalı düşünme biçimi de varlığını bir şekilde devam ettirmiştir. Özellikle halk arasında, edebiyatta ve sanatta varlığını güçlü bir biçimde korumuştur. Modern aydınlanmacı akla yapılan eleştiriler de yine zaman zaman mitolojik, poetik düşüncenin yeniden gündeme gelmesini sağlamıştır.

Mitik düşünme biçimini anlamak için onun epos ve logos ile olan ilişkisine bakmak yararlı olacaktır. Mitos, epos ve logos temelde söz anlamını taşımakla birlikte farklı manaları yüklenip birbirlerine yakın ve karşıt denilebilecek şekilde konumlanmışlardır. Azra Erhat *Mitoloji Sözlüğü*'nün girişinde söz anlamına gelen üç kelime olduğunu (Mitos, epos, logos) söyler ve mitosun epos ile yakınlığını, logos ile olan karşıtlığını ise şöyle anlatır:

Eski Yunan dilinde söz kavramını vermek için bir değil, üç sözcük vardır: Biri "mythos", öbürü "epos", üçüncüsü "logos". Mythos söylenen veya duyulan sözdür, masal, öykü, efsane anlamına gelir. Epos daha değişik bir anlam taşır: Belli bir düzen ve ölçüye göre söylenen, okunan sözdür... Ozanın sözünü tanımlayan epos böylece şiir, destan, ezgi anlamına gelmiş ve o gün bugün epik ve epope diye Batılı dillerin hepsinde yerini almıştır. Mythos'la epos arasında ilkinden bir yakınlık vardır, mythos söylenen sözün, anlatılan öykünün içeriği ise, epos da onun doğal olarak aldığı ölçülü, süslü ve dengeli biçimdir. Epos ne kadar güzelse, mythos o kadar etkili olur, epos'la mythos'un bu başarılı evlenmesidir... Ama bir de logos vardı. logos gerçeğin insan sözüyle dile gelmesidir. Logos bir yasal düzeni yansıtır, insanın bedeninde ve ruhunda bir logos bulunduğu gibi, evrenin ve doğanın da logos'u vardır. Logos insanda düşünce, doğada kanundur, her yerde ve her şeyde vardır, ortaklaşa ve tanrısalıdır. Mythos'la epos uyumlu bir bütün içinde birleştikleri halde, onlarla logos arasında ilkinden ve gün geçtikçe kesinleşen bir karşıtlık baş göstermiştir. Birbirine zıt iki akım almış yürümüştür. (Erhat, 2011, s. 5-6)

Mitik düşünce, felsefenin ve mantıksal akıl yürütmenin (logos) yaygınlaşmasından önceki düşünce biçimi olarak bilinir. "Felsefenin daha ortaya çıkmadığı, bilimin ise yaşamayla ilişkisinin henüz kurulmadığı bu dönemde, mitoslar İnsan'a evren ve evrendeki yeri, olayların nedenleriyle açıklanması ve dünyada yaşama yolunu bir biçimde bulması için bilgiler veriyorlardı" (Erdemli, 2015, s. 80). Başta Giambattista Vico *Yeni Bilim (Scienze Nuova)* isimli eserinde olmak üzere birçok filozof, bu tarz bir düşünmenin insanın ilk tefekkür biçimi olduğunu ve doğası tıbarıyla da poetik olduğunu vurgulamıştır. Vico, bunu poetik

düşünme (şiiirsel hikmet) olarak isimlendirirken klasik manada rasyonel ve mantıksal olmadığına vurgu yapar. İlk insanlar (Gentil insanlık), anlamakta yetersiz kaldığı doğa ve evreni, mitik bir yaklaşımla hayal güçlerini kullanarak tanıma ve anlamlandırmaya girişmiştir (Vico, 2007, ss. 155-156). Vico, Herder gibi birçok filozofa göre bu, insanlığın ilk düşünme çabasıdır ve poetiktir. “Vico’ya göre ilk filozoflar şairlerdir, şiir de eski toplumların en yüksek hikmetidir” (Önal, 2015, s. 341). Levi Strauss da mitlerin, insanların diyalektik olmayan bir bilinci olarak, bir anlama/anlamlandırma çabası olduğunu söyler (Levi-Strauss, 2013). Ernst Cassirer, felsefenin mitik düşünceyle karşılaştığında, kendisini onun formları ile karşılaştırarak kurduğunu söyler:

Felsefe teorik dünya incelemesi ve dünya açıklaması olarak kurulmaya çalışıldığında, kendini, doğrudan görünen gerçekliğinin kendisiyle değil, daha ziyade bu gerçekliğin mitik kavranışı ve yeniden şekillendirilmesiyle karşı karşıya görür. Felsefe ‘doğa’yı, -bizzat felsefi refleksiyonun işbirliğiyle- gelişmiş ve oluşmuş deneyim bilinciyle kazandırılan yapısıyla önüne serilmiş halde bulmaz; tersine, her varoluş biçimi ilk olarak mitik düşünmenin ve mitik hayal gücünün atmosferiyle örtülmüş bir şekilde ortaya çıkar. Felsefe, kendi formunu ve rengini, kendi özel kesinliğini, öncelikle bu atmosfer vasıtasıyla kazanır. (Cassirer, 2005, s. 15)

Dolayısıyla rasyonel ve mantıksal düşünme biçimine, soyutlama ve kavramsallaştırmaya dayanan felsefeden (logos) önce mitosa, somutlaştırmaya ve yine doğaüstü güçlerle açıklama yoluna giden bir düşünme biçiminden söz edilebilir. Bu düşünce biçimi felsefenin aksine somutlaştırmaya dayalıdır. Vico bunu, insanın ilk düşünme edimi olarak görür ve *poetik düşünme* olarak adlandırır. Mitler üzerinden düşünce kurma daha sonra birçok filozofa ilham vermiştir. Özellikle Nietzsche gibi sistematik felsefenin dışında kalan bir filozofun Antik Yunan mitolojisinden yararlandığı görülür. *Tragedyanın Doğuşu* isimli eserinde trajedinin Apollon (düzen) ve Dionisos (esrıklilik) arasındaki mücadele ve ilişkiden doğduğuna dair bir tez ortaya atar (Nietzsche, 2005).

Aristoteles *Poetika*’da fabl yerine olay örgüsü ve hikâye yerine mit sözcüğünü kullanır (Wellek-Warren, 2001, s. 164). Azra Erhat, mitosun “söylenen veya duyulan söz, masal, öykü, efsane anlamına gel”diğini söyler (Erhat, 2011, s. 5). Behçet Necatigil’e göre ise “Mitos (mythos), Yunancada söz ve öykü anlamına gelir. Mitoslar, ilkel insan topluluklarının evreni, dünyayı ve tabiat olaylarını kişileştirerek yorumlamak, henüz sırrını çözemedikleri hayatın ve evrenin çeşitli görüntülerini bir anlam kolaylığına bağlamak ihtiyacından doğmuş öykülerdi” (Necatigil, 1983 , s. 1). Mitos, somutlaştırma ve bir hikâyeye dayanması itibarıyla soyutlamacı bir özü olan logostan ayrılır. “Diyalektik bir şekilde söylemenin, sergilemenin zıddına olarak ‘mit’ tahkiyeli bir şey, bir hikâyedir (Wellek-Warren, 2001, s. 164).” Mitosun logosla ayrışıp ters düşmesi felsefenin ve bilimin bağımsızlaşıp gelişmesini sağlarken epos ile bir birliktelik kurması ise önemli edebî metinlerin (trajedi ve destanların) üretilmesini sağlamıştır. Mitos ve eposun en iyi bulunduğu eserlerin başında Homeros metinleri (*İlyada* ve *Odyseia*) gelir.

Martin Heidegger de mitos ile logosun Eski Yunan’da aynı anlamda kullanıldığını ve bir zıtlık göstermediğini; aralarındaki karşıtlığın ilk kez Platon tarafından ortaya atıldığını iddia eder:

Mitos, söyleyen söz demektir. Yunanlılar için söylemek, izhar etmeyi, görünmesini temin etmeyi, zahirde görünmesinde oluşanı ifade eder. (...) Logos da aynı şeyi ifade etmektedir; mitos ve logos, mutlak felsefe tarihlerinin iddiasının aksine, felsefe dolayısıyla karşı karşıya gelmezler, bilakis ilk Yunan düşünürleri (Parmenides gibi) mitos ve logosu aynı anlamda kullanıyorlar. Mitos ve logos ilk defa, önceleri sahip oldukları özlerini muhafaza edememeye başladıkları andan itibaren karşı karşıya geliyorlar ve zıtlaşıyorlar. Bu Eflatun’da vuku bulmuş bir şeydir. Platonculuk temeli üzerinde Yeni Çağ Akılcılığı tarafından kabul edilmiş olan tarihin ve filolojinin bu önyargısına göre mitos, logos tarafından bertaraf edilmiştir (Heidegger, 2009, ss. 9-10).

Mitos, Platon ve Sokrates gibi filozofların karşısına diyalektik ve rasyonel düşüncüyü çıkarttıkları, irrasyonel bir anlama ve anlamlandırma çabasıdır. Daha önce mitosa dayalı bir yaklaşımla ele alınan problemler akıl yürütmeye, mantığa (logia) ve diyalektiğe dayanarak ele alınmıştır. İnsan akli, soyutlamayı öğrendikten sonra mitostan ayrılan kavramsal bir düşünce biçimi ve bilimsel anlayış kurmuştur. Bu anlayış, Antik Yunan'dan beri hâkim olmaya başlamış, Kant ve Hegel gibi filozofların felsefelerinde zirve noktasına ulaşmıştır. Ne var ki sanat ve şiir söz konusu olunca mitos ve epos yaratıcı bir öge olarak her zaman varlığını ve geçerliliğini korumuştur.

Hristiyanlık, paganizme ve onun eserlerine karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olsa da, Rönesans döneminde mitleri sanatın ve edebiyatın merkezine taşıyan bir ilgi yeniden uyanmıştır. Ovidius gibi yazarlar, şairler ve sanatçılar için ilham kaynağı olmuştur. Antik Yunan mitolojisine ait konular, simgeler ve kahramanlar, Rönesans sanatçılarına geleneksel Hristiyanlık temalarından çok daha ilgi çekici gelmeye başlamıştır. Bu süreçte, edebiyat ve diğer güzel sanatlar alanında eski Yunan mitolojisi önemli bir ilham kaynağı haline gelmiştir. Eski Yunan mitolojisinden esinlenen Latince şiirler yazan şairler arasında İtalya'da Petrarch, Boccaccio ve Dante öne çıkmaktadır. İngiltere'de John Milton ve Shakespeare, Almanya'da Goethe, Fransa'da ise Racine eski Yunan dramaları üzerinde çalışmalar yapmışlardır. Racine, birçok eski Yunan mitini incelemiştir. 18. yüzyılda ortaya çıkan Aydınlanma düşüncesinin mitleri "akıldışı" olarak görmesine rağmen, birçok önemli sanatçının eserlerinin kaynağı yine eski Yunan mitolojisi olmuştur. Bu durum, mitlerin sanatçılar ve edebiyatçılar için ne denli büyük bir ilham kaynağı olduğunu göstermektedir (Çobanoğlu, 2019, s. 24).

Modern Türk şiirinde Tanzimat'tan itibaren mitolojiye giderek artan bir ilgi söz konusu olmuştur. Batıda edebiyatın en verimli kaynaklarından olan Antik Yunan mitolojisi, modern Türk edebiyatında belirgin bir biçimde Tanzimat edebiyatından başlayarak görülmeye başlar. Fenelon'dan yapılan *Telemak* (*Télémaque*) tercümesiyle (*Tercüme-i Telemak*) birlikte Yunan mitolojisine somut bir ilginin başladığı söylenebilir (Karahan, 2022, s. 100). Klasik Osmanlı edebiyatında daha ziyade Doğu ve İslam mitolojisi söz konusu iken Batılılaşma ile özellikle Fransız dili üzerinden Antik Yunan mitolojisinin varlığı görülmeye başlar. Bilhassa Servet-i Fünûn döneminde Tevfik Fikret gibi isimler, Yunan mitolojisinin kahramanlarını şiirlerde bir içerik unsuru olarak kullanmışlardır. Milli edebiyat dönemiyle eski Türk mitolojisi şiirsel bir öge hâline gelirken Ziya Gökalp bu konuda şiirler yazmıştır. Yahya Kemal, Salih Zeki gibi isimler Nev-Yunanlık düşüncesi ile Akdeniz havzasını esas alan bir medeniyet tasavvuruna dayanan şiirlerinde mitolojiyi kullanmışlardır. Cumhuriyet döneminde de Mavi Anadoluculuk başta olmak üzere İkinci Yeni şiiri gibi hareketler şiirlerinde mitolojiye yer vermişlerdir.

Bireysel olarak baktığımızda da Cumhuriyet döneminde Mustafa Seyit Sutüven, Nazım Hikmet, Ahmet Hamdi Tanpınar, Naci Fazıl, Ali Mümtaz Arolat, Asaf Halet Çelebi, Behçet Necatigil, Oktay Rifat gibi birçok önemli şairin şiirlerinde mitolojiyi kullandıkları görülür (Doğan, 2019, ss. 220-235). Bu isimler kendi bakış açılarına ve dünya görüşlerine göre mitolojik öğeleri ve anlatımı şiirlerinde kullanmışlardır. Nazım Hikmet mitolojiyi sosyalizm bağlamında işlerken Tanpınar ve özellikle Asaf Halet daha çok mistik tınılar yakalamaya eğilimi içerisinde olmuşlardır. Mustafa Seyit Sutüven, şiirlerinde Anadolu coğrafyasının zenginliğini, mitosla harmanlayarak Yunan mitolojisiyle bir bağ kurar. Melih Cevdet ise mitleri insanın hayatının bir parçası olarak görmüş ve şiirlerinde kurucu bir öge olarak kullanmıştır. Mitolojik tasavvura dayanarak varlığa, zamana bakmış ve buna dayanarak şiirlerinde mitik bir bağlamda istifade etmiştir. Mitolojiye Anadolu'nun eski uygarlıkları ve hünamizm açısından yaklaşmıştır (Afacan, 2005, s. 138). Bu yaklaşım, Antik Yunan sanatıyla ortaya çıkan Yunan mitolojisinden edebiyatın bir kaynağı olarak yararlanma düşüncesini yansıtır. Dolayısıyla mitolojinin ideolojik, medeniyet tasavvuru, kültürel, estetik ve arketipsel bağlamda kullanıldığı, dönemden döneme ve şairden şaire farklılık gösterdiği söylenebilir.

Modern Türk şiirinde mitolojinin çokça kullanılan bir kaynak hâline gelmesinin nedenlerinden biri, Cumhuriyet'in ilk döneminde devletin resmî ideolojisinin din ile arasına mesafe koyma çabası ve bunun sanat üzerindeki yansımalarıdır. Bu dönemde mitoloji ile ilgili kitapların kaleme alınmasını bir poetika, kültür ve medeniyet arayışı ile birlikte ideolojik ve politik bir bağlamda da yorumlamak mümkündür. Salih Zeki Aktay *Mitoloji*, Nurullah Ataç *Mitoloji*, Behçet Necatigil *Küçük Mitologya Sözlüğü*, 100 Soruda *Mitologya* gibi mitolojinin abcsini öğreten eserler kaleme alırlar. Daha sonra ise Şefik Can *Klasik Yunan Mitolojisi*, Cemal Tollu *Mitoloji: Yunan ve Roma*, Azra Erhat *Mitoloji Sözlüğü* başlıklarını taşıyan

çalışmalara imza atarlar (Afacan, 2005, s. 89). Klasik Osmanlı şiirinden ve onun kaynaklarından uzaklaşmak, yeni bir şiir ve onun kaynağını oluşturacak bir kültürel art alanı oluşturma arayışını da beraberinde getirmiştir. Nev-Yunanîlik ve Mavi Anoduculuk bu alanda bir kültür havzası bulmaya dönük çabanın ürünü olarak yorumlanırken Cumhuriyet'in ilk yıllarında inkılapları yaygınlaştırmak amacıyla da şiirlerde mitolojiye başvurulduğu görülür (Doğan, 2019, s. 229). Daha önce Ziya Gökalp'te görülen bu yaklaşım, şiir ve mitolojiyi belli bir ideoloji ve düzenin aracı hâline getirmiştir. Daha poetik bir tutumla mitolojinin ele alınmasının ise Tanpınar, Behçet Necatigil, Oktay Rifat gibi isimlerde görüldüğünü söylemek mümkündür. İkinci Yeni'den sonra gelen çağdaş ve modern şairlerin de poetik kaygılarla şiirlerinde mitolojiye ve mitik yaklaşımlara yer verdikleri görülür. Antik Yunan'da olduğu gibi burada da şiir insanın trajedisini anlamak ve dünyaya bir mana vermek açısından şiirin imkânlarını zenginleştirmiştir.

Modern insanı ve onun dünyadaki trajedisini anlatmak isteyen Cahit Koytak da çağdaş bir şair olarak mitolojiyi poetik bir saikle kullanan şairler silsile içinde yerini almıştır. Onun şiiri, mitolojik söylem ve düşünme formundan istifade ederek tezahür eder. Bu açıdan modern dünyanın rasyonalist ve pozitivist nedenselliğine karşı varlığı zaman zaman şiirlerinde mitosa dayanan bir anlayışla kavramaya çalışır. Bunun yanı sıra mitoslardan ödünç aldığı bir hikâye biçimini deneyimler. Bu iki yaklaşımı onun poetikasının kurucu yapı taşları olarak değerlendirmek mümkündür. Bu anlamda Koytak şiirlerinde Antik Yunan mitolojisine yer vermekle kalmaz, mitos dayalı bir düşünce ve yazma biçimi benimseyen bir şair olarak ön plana çıkar. Mitik düşünceyi, hem içerik hem de biçimsel olarak şiirinin kurucu bir ögesi hâline getirir.

Felsefî şiirler kaleme alan Koytak'ın metinlerinin ana kaynaklarından biri mitolojidir. Onun şiirlerinde özellikle Yunan mitolojisinden motif ve figürlerin yoğunlukta olduğu görülür. Bu bağlamda, Zeus, Hades, Prometheus, Oidipus, Medusa ve Tantalos ilk akla gelen mitolojik figürlerdir. Yine Divan edebiyatının da kaynaklarından olan Doğu mitolojisinden motiflerin de Koytak şiirini beslediğini söyleyebiliriz. Simurg, Anka, Zümrüdüanka gibi efsanevi kuşlar; Zaloğlu Rüstem gibi figürler bunlardan bazılarıdır. Koytak'ın metinlerinde Çin-Hint edebiyatından, tarih ve mitolojisinden de birçok kahraman, anekdot ve fragman görmek mümkündür. Bu anlamda onun şiirinde, mitolojik unsurların varlığı ve kullanımı yaygındır; bunlar arasında mitik düşüncenin izlerini sürmek mümkündür. Şiirle felsefe ilişkisini işleyen metinlerde logosa karşı mitosu öne çıkarırken onun yine mitolojiye başvurduğu görülür. Bunun yanı sıra şairin felsefe ve düşünce konularını kurcalayan şiirlerinde, bir sorgulama biçimi olarak mitik düşünceyi ortaya koyduğu ve şiirlerinde kurucu bir unsur olarak ikame ettiği de söylenebilir. Felsefî şiirlerinde, analitik düşünceye karşı mitosun varlığına dikkat çektiği görülür.

Koytak Şiirinde Mitolojik Düşünce

Mitik düşünce biçiminin sanat ve edebiyatta görülmekle birlikte özellikle de şiirde varlığını daha güçlü bir biçimde devam ettirdiği söylenebilir. Bu anlamda çağdaş şairlerimizden Cahit Koytak şiirinde ciddi anlamda bir mitoloji ve mitik düşünce kendisini gösterir. Zaman zaman onu salt felsefî ve rasyonel düşünme biçimine karşı alternatif olarak işler. Bu açıdan bu düşünce biçimi onun şiirlerinde kurucu bir öge olarak ön plana çıkar. Dünyayı anlamlandırma, kavrama ve anlatmada bir alternatif olur. Koytak şiirinde mitoloji, poetik düşünme biçiminin kurucu bir ögesidir. Bu anlamda mitoloji onun şiirlerinde, sadece bir içerik unsuru değil, aynı zamanda bir inşa ve dünyaya bakış biçimidir. Şiirlerinde düşünsel öğeleri sıkça kullanan Koytak'ın metinlerindeki mitik düşünce, modern ve akılcı dünyaya karşı alternatif bir yaklaşım olarak belirginlik kazanmaktadır.

Cahit Koytak, şiirlerinde düşünce konusunu çokça işleyen bir şairdir. Sanatın, mitolojinin ve şiirin kendisine özgü tefekkür tarzını kurcalayan şiirler kaleme alır. Bunu yaparken de zaman zaman felsefî ve poetik/mitik düşünceyi karşılaştırma yoluna gider. Böylece rasyonel ve lojik yaklaşımın hâkim olduğu modern dünyada sanatın ve mitik bir tutumun gerekli olduğuna dikkat çeker. Bu açıdan şairin mitik algılayış biçimine başvurması rasyonelitenin eksik kaldığı yerlerde devreye girer. *Toz Duman* başlıklı şiirinde, modern insanın çağdaş dünyada kaybolmuşluğunu ve bir varoluş arayışı içerisinde olduğunu anlatır. Bu şiir, onun metafiziğe ve mitolojik düşünceye neden ihtiyaç duyduğunu belirten dizeler içerir:

kimden öğreneceğiz peki,
ne *olduğumuzu*, niye *olduğumuzu*,
sen olmasan?
çünkü peygamberi kovduk,
ve azizlerimiz sirlere kiralandı! (Koytak, 2011, s. 15)

Peygamber ve azizlerin olmadığı bu diyarda, bir anlam arayışı vardır. Bunun kaynakları dini, ruhi olduğu gibi zaman zaman mitosa da gider. Bir anlam arayışı ile birlikte asıl olana dönük bir köken arayışı söz konusudur. Aklın rasyonel ve mantıksal düşünme biçiminin yanında mitosa dayalı bir poetik düşünce biçimi ile varlığa ve evrene yaklaşma çabası vardır. Bu yaklaşım onun şiirlerinde metafiziğe kayışının da sebebidir. ‘*Metafizik*’ başlıklı şiirinde, aklın insanı uydulaştırmaya kalkıştığını, fakat insanı anlamının samanlıkta iğne aramak kadar zor bir iş olduğunu ima eder. İnsanın bilinçaltımız gibi tam olarak aydınlatılamayacağını; dolayısıyla düz bir mantık ve hesapla anlaşılmadığını anlatır (Koytak, 2011, s. 20). Dini anlatıların ve göndermelerin yoğun olduğu metinlerinde şair, bu şekilde modern ve aydınlanmacı akla karşı bir alternatif yaklaşım ve poetik diyebileceğimiz bir düşünme biçimi çıkarır.

Cahit Koytak, kendi poetikasını da ele veren, bir tür manifesto sayılabilecek *Balmumundan Düşünceler* başlıklı şiirine “Sanat mitos yaratmak mıdır?” diye bir soruyla başlar. Şiirsel yaratıcılığı “mitin ırmağı” metaforuyla somutlaştırır. Daha sonra da *mitin ırmağının* nasıl bir yaratmaya doğru çağıldığını anlatarak şu dizeleri yazar:

Akla ve bilgiye sezginin
Yedi fersah pabuçlarını,
Hayal gücünün kanatlarını bahşeden
Şiirler yazabilirsiniz. (Koytak, 2011, s. 78)

Mitik düşüncenin çağrışımı ve yaratıcı muhayyileyi nasıl özgür bıraktığını dile getirir. Aklı ve bilgiyi, sezgi ve hayal gücüyle mücehhez kıldığından söz eder. Bu şekilde de rasyonel aklın ve kalıplaşmış düşüncelerin dışında sınırsız bir dünyanın varlığına dikkat çeker:

Var olan her şey böyle anlarda
Sizin hizmetinizdedir çünkü;
Her dili kullanabilir,
Her çalgıyı çalabilir,
Her dağı aşabilir,
Her kapıyı açabilirsiniz. (Koytak, 2011, s. 78)

Mitos, şiirin ortaya çıkışında, sınırsız yaratıcılık bahşeden bir düşünme ve hayal kurma yetisi olarak kurucu bir unsur olarak algılanır. Şiirsel yaratım üzerine eğilen metinde, mitosun çağlayanı insanın içindeki şiiri uyandırmakta ve canlandırmaktadır (Koytak, 2011, s. 79). Böylelikle şiirin, hazır kalıpları, *nesneleşmiş anlamları*, eğip büktüğüne gönderme yapılmaktadır.

Koytak’ın rasyonel düşünceye göre batıl sayılan mitosun hakikatle ilişkisine yaklaşımı farklıdır. Şair *Balmumundan Düşünceler* başlıklı metinde, hakikat ve mit ilişkisine nasıl baktığını yansıtır. Ona göre mitler, aklın kalbi yormaması için hakikate giydirdiği kıyafetlerdir:

Mitler, hakikatin, kalbi yormaması,
Gözü köreltmemesi için,
Sanılanın tersine, Hakikate, muhayyilenin değil,
Aklın giydirdiği kıyafettir. (Koytak, 2011, s. 78)

Burada mitler, bizzat aklın biçtiği bir elbise olarak tasvir edilirken mitik ve poetik düşüncenin ise hakikatin farklı bir şekilde alımlanması olduğu üzerinde durulur. Şiirin devamında aklın mitolojiyi bilim,

felsefe ve sanatta gizlediği söylenir. Burada logosun mitosu tamamen ortadan kaldırdığı düşüncesinin aksine mitolojinin bütün insanı tecrübelerin özünde bir şekilde mevcut olduğu ya da gizlendiği ima edilir.

Koytak, insanın mitosa neden ihtiyacı olduğunu hakikat-yalan kavramları üzerinden de işler. Hakikatin can yakıcılığı karşısında mitik düşüncenin olması gerektiği ve bunun insana bir saçakaltı sunduğunu yazar:

Bütün bu tecrübe de, yalanın,
Dil olarak, form olarak hakikate,
Hakikatin de ruh olarak yalana
Her zaman muhtaç olduğunu
Göstermektedir bize (Koytak, 2011, s. 309)

Bu dizelerle, Nietzscheci anlamda, mitle (yalan) hakikat arasında bir diyalektik kurulur. Nietzsche, sanatın insana kaba gerçeklik karşısında bir sığınak sunduğunu ileri sürer. Ona göre insanların sözde hakikatin bataklığından kurtulmak için bir tür yalana (mitosa) ihtiyaçları vardır ve bunu sağlamak adına da sanata sahiptirler (Özkan, 2004, 221-222). Çünkü insanoğlu hakikati, varlığı, evreni sadece akılla kavrayamaz; zaman zaman mitik düşünceye de ihtiyaç duyar. Bu tez Nietzsche'nin sanata neden ihtiyacımız olduğu yaklaşımıyla paralellik gösterir. Alman filozofa göre "sanat tahammülsüz, çirkin olan hakikati katlanabilir kılması açısından şayanı takdirdir" (Güzel, 2023, s. 66). Dolayısıyla mitik düşünce ile sanatın birlikte işlediği bir durum söz konusudur.

Cahit Koytak'ın şiirinde mitosa dayalı bir söylem ve düşünce biçimini benimsemesi ile varlığın temeline dini koyması arasında da bir ilgi ve paralellik olduğu söylenebilir. Birçok şiirinde sözü başlangıç noktası olarak kabul etmesi, *Tevrat*'ta geçen "Başlangıçta söz vardı." ifadesini sıklıkla kullanması mit-din ilişkisiyle açıklanabilir. Bu anlamda onun şiirinde, sözle insan arasında ontolojik bir ilişki kurulur. *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı III* kitabındaki *Şairlerin Tanrısı* başlıklı şiirde şair, *Tevrat*'ta olduğu gibi, Tanrı'nın başlangıçta sözü yarattığını söyler: "Tanrı, önce "söz olsun!" dedi/ve söz oldu." Şiirin devamında Tanrı, insanı yaratır ve insanla sözü birbirine katar:

ve insanla sözü birbirine kattı
bu ikisinden de şiir yarattı.
insan ve söz,
balçık ve logos,
kozmos içinde kozmos,
kozmos içinde kozmos... (Koytak, 2010, s. 44)

İnsanın yaradılışı ile başlangıçta sözün olmasını birleştiren şair, benzer biçimde birçok varlığı yeni bir anlatım ve hikâye ile şiirlerine konu eder. Yani Koytak şiirlerinde bir taraftan dini bir söylemi kullanırken diğer taraftan sözü varlığın temeline koyarak onu mitik bir söylemle birleştirmek ister. Mito'sun söz olması ile her şeyden önce kelâmın olması ve bunun üzerinden bir yaradılıştan söz edilmesi gibi hususlar onun şiirlerinde hem mitosçu hem de dini söylemin aslında bir araya getirilmesidir. Onun şiir evreninde varlığın temelini oluşturan iki temel yaklaşımın birleşmesidir.

Koytak Şiirinde Mitolojik Dil ve Anlatım

Cahit Koytak'ın şiirlerinde mitik düşünce tarzının yanında kurucu bir öge olarak mitosa dayalı bir anlatım ve dil de söz konusudur. Öykülemeye dayalı anlatımı benimseyen şair, bu kurgulamada mitosa dayalı düşüncenin, muhayyilenin ve zaman zaman eposa yaklaşan anlatımın imkânlarına başvurur. Onun şiirlerinde mitik düşünce, mitleştirerek anlatma ve bir açıklama biçimi olarak ortaya çıkar. Şair, önemli bulduğu ya da anlamlandırmada zorluk çektiği şeyleri, mitosa dayalı bir yaklaşım ve anlatımla yani mitleştirerek sunar ve yeniden konumlandırma yoluna gider. Bu bağlamda, "Mitoloji karşılaşılan, bilinmeyen ve ne olduğu bilinmek istenen her şeyin nedenini bulma, kavrama çabasıdır. Dolayısıyla

mitoslar birer öykü olmanın gerisinde bilgi verme amacı taşıyan birer anlatımdırlar” (Erdemli, 2015, s. 79). Böylece Koytak klasik düşünme biçiminden farklı şekilde, şiirinde yakıştırmalar ve hikâyeler kurar. Mesela *Büyük Çağlıt* şiirine “Mozart dalgaların üzerinde koşmanın/ve ırmak gibi uykuda konuşmanın zevkini/daha çocukken keşfetti” dizeleriyle başlarken Mozart’ı tıpkı efsanevi kahramanları gibi doğaüstü özelliklerle hikâye eder (Koytak, 2011, s. 150). Bu mitosa dayalı dil ve anlatımla birçok meşhur sanatçıyı şiirlerinde işleyen şair, böylece mitosunu yalnızca bir içerik olarak değil, kurucu bir biçimsel öge olarak kullanmış olur. Mitolojik anlatı geleneğinin diline ve yakıştırmalarına başvurur. Yine *Şairlerin Tanrısı* başlıklı şiirde, epos ile mitosun birleştiği bir üslup ve anlatım görülür:

bir gün Tanrı büyük bir buluş yaptı,
büyük bir şiir tasarladı
ve Zaman’ı yarattı.
Zaman da var olur olmaz
hemen akmaya,
şeylerin içine sızmaya
ve tükenmeye başladı (Koytak, 2010, s. 222)

Burada zaman kavramının yaratılışı, kozmogonik olarak, başlangıcı mitosa dayalı bir düşünce ve söz söyleme biçimiyle ele alınır. Zaman gibi kavranması zor bir kavram, mitik bir düşünme biçimiyle serimlenir. Mantıksal ve rasyonel söylemin şairin muhayyilesinde geçenleri yeterince açıklayamayacağı bu tarz metinlerde, mitosa ve onun ürettiği hikâyeye uygun bir anlatım olan eposa, destansı anlatıma başvurulur. Bu şekilde, düzyazının sıradanlığından kurtularak, şiire tok bir sesle esrarengiz bir hava verilir. Bu tarz metinlerde kutsal kitapların anlatımlarına benzeyen bir tınının oluştuğunu, Koytak’ın özellikle *Kitabı-ı Mukaddes*’ten ödünç aldığı ifadeleri kullandığını da belirtmek gerekir.

Mitlerde yaratılış anlatıları çokça yer alır. Mircea Eliad’a göre “mit, her zaman bir ‘yaratılış’ın öyküsüdür: Bir şeyin nasıl yaratıldığını, nasıl varolmaya başladığını anlatır” (Eliada, 1993, s. 16). Bu bağlamda Koytak’ın şiirlerinde yer alan “mitoloji, köken sorunuyla başlar” ve varlıklara bir başlangıç ihdas eder (Erdemli, 2015, s. 88). *Şairlerin Tanrısı* şiirinde, sanatçı, Tanrının şairleri yaratmasını ve onu kendine halife kılışını hem mitik hem de dini bir söylemin imkânlarından yararlanarak kaleme alır:

Ve Yüce Tanrı sonunda,
‘kendin yaz, kendin oku,
bu böyle olmaz!’ dedi
ve yazdıklarını okuyabilen
biri olsun istedi

hem kendi kendini, kendi içindeki şiiri
hem de öteki bütün şiirleri
okuyabilen akıllı bir şiir,
bir şaheser yazacağım, dedi
bir çömez yapacağım kendime,
bir *kalfa**, yeryüzünde...

* *kalfa*: Arapça halife sözcüğünün
Türkçede aldığı biçim. (Koytak, 2010, s. 224)

Şairin yaratılışı, meydana gelişi mitik söylemden yararlanan bir hikâye ve başlangıç ihdas edilmesiyle (kozmozgoni) anlatılmaktadır. Bu husus, dini öğeler de içererek, Tanrının bir başyapıt yaratması olarak hikâye edilir. Şiirin devamında ise ‘Varlık ve Zaman’ın yaradılışı ve başlangıcı anlatılır:

ve Tanrı balçığı aldı önüne,
ölçe tarta bir miktar Zaman ekleyip ona
karıştırdı iyice ikisini:
böylece, altın oradan
'Varlık ve Zaman' çıktı ortaya (Koytak, 2010, s. 225)

İnsan aklının tam anlamıyla aydınlatamadığı varlık ve zaman gibi iki önemli unsur Tanrısal bir yaratılışa bağlanarak hikâye edilir; ne var ki bu iki kavramın kökeni yine karanlıkta kalır. Açıklanması güç olan durumlar, yine açık olmayan metafizik bir anlayışla izah edilir. Böylece mitik bir yaklaşım sergilenir. Buradaki mitolojik açıklamalar ve hikâyeler, felsefe ve bilimsel bilgi gibi açık ve seçik değildirler.

Cahit Koytak'ın *Şairlerin Tanrısı*, *Sol Elle Yazılanlar*, *İbrahimce Sorular* ve *Sofistçe* gibi birçok şiirinde bir nesnenin ya da varlığın yaratılışı sorgulanır ve bazen bu hususlar dini öğeler de kullanılarak - mitolojik bir öykülemeyle- bir tür başlangıç ihdas edilerek anlatılır. Bu şiirlerden biri olan *Cazın Irmakları: Tenor Saksafon Charlie B. Parker'ın Göğe Çekilişi*'nde usta cazcı Charlie Parker'ın saksafonunun yaratılışı hikâyesi mitolojik ve dini öğelerle anlatılır. Hikâyenin anlatıcısı C. Parker'dır. Saksafonunun melekler tarafından kendisinden alınan bir kemikten yapılmasını anlatır:

melekler, önce çekip naaşımdan/eğri büğrü ve kara,/kapkara bir kemik çıkardılar;/evirip çevirdiler,/tarttılar elleriyle, çınlattılar çan gibi,/ışığa tuttular sonra,/ateşe gösterdiler;(...)/soydular o kemiği, pesend ettiler;/yonttular, yonttular,/budakların aldılar,/oydular, oydular.../eğdiler büktüler, haddeden geçirdiler;/kömür gibi kara,/katran gibi kara/günleri geceleri/burgularla/oyup çıkardılar içinden/(...) (Koytak, 2010, ss. 240-21)

C. Parker'ın müziğinin olağanüstülüğünü ortaya koymaya çalışan şair, saksafonunun yaradılışını melekler tarafından yine sanatçının kemiklerinden yapılması hikâyesiyle ortaya koyar. Büyük bir müzisyen olarak tanıdığı Parker'ın sanatını mitolojik bir anlatım ile süsler. Dini unsurlar ile mitos ve eposa dayanan bir öyküleme ortaya koyar.

Dini anlatılarla mitolojik anlatım biçiminin en açık şekilde birlikte kullanıldığı şiirlerden biri olan *Yük Trenleri I* başlıklı şiirdir. *Cazın Irmakları* isimli kitaptaki şiirlerden biri olan bu metin, *blues* müziğinin doğuşunu bir kişileştirme ve olağanüstü unsurlar ile anlatır. Bir ortaya çıkışın, doğuşun hikâyesini Hz. İsa anlatısından hareketle yeniden üretir. Metinlerarsılık bağlamında bir yeniden yazım (rewriting) gerçekleştirir. Blues müziğinin doğuşunu dini hikâyelerden hareketle mitosçu bir anlatım ile kaleme alır:

Adı blues konan veletse
Doğar doğmaz konuşur,
Doğar doğmaz, hayatın kucağında,
İsa'nın konuştuğu gibi
Meryem'in kucağında.

Yanlış konuşmakla da kalmaz,
Geçer İsa'yı da öteye,
Türkü çağırır bu velet
Türkü çağırır doğaçlama
Ritmiyle, tekerlerin.

Kör gözleri açar ezgilerle,
Kötürümleri yürütür,
Cinleri kovar delilerin içinden
Ölüleri kaldırır ayağa,
Ölü gönülleri diriltir.

Geçer İsa'yı da öteye,
Taşları konuşturur,
Blues söyletir taşlara, blues!
Vokal yaptırır taşlara,
Güldürür, ağlatır taşları.

Sonra da daha derin yaralarla
Diriltici yaralarla,
Erinç veren yaralarla,
Dönmek için göklere,
Dönmek için Tanrı'ya

Çarmıha gerilir, çarmıha
Fukara İsa gibi, fukara İsa gibi
Doğar her siyahla yeniden
Her siyahla bir daha,
Her siyahla bir daha!

Farkı Meryem Oğlu İsa'dan
Farkı, Meryem Oğlu İsa'dan
Adı Blues'dur onun
Bu sefer İsa değil,
Adı Blues'dur onun (Koytak, 2012, ss. 52-53)

Bluesun nasıl ortaya çıktığı, doğaüstü ve kutsal özellikler atfedilerek anlatılır. *Blues* tıpkı mitler gibi karşısında şaşkınlık ve hayranlık yaşanan bir unsur olarak, olağanüstü kişilerin yüceltilmesine benzer bir yaklaşımla anlatılır. *Bluesun* da İsa peygamber gibi olduğu, hatta fazladan taşlara vokal yaptırdığı, onları ağlatıp güldürdüğü ifade edilir. Mircea Eliade'in "mit insana, kendi sınırlarını ve koşullarını aşmada yardımcı olur, onu 'en büyüklerin yanı'na yükseltmede yüreklendirir" tespitinde olduğu gibi Koytak da *bluesu* en kutsal ve yüksek bir mertebeye konumlandırarak anlatır (Eliada, 1993, s. 187). Dini ve mitik söylemi/anlatımı birleştirerek onu yeniden, farklı bir şekilde gözler önüne serer.

Koytak şiirlerinde sanatçı olmayı, mitolojik bir hikâye tarzında anlatır. Yine *CEHENNEMDEN YÜKSELEN NEŞİDELER Poetika* başlıklı şiirde, bir şairin poetikası ile yaşamı arasındaki ilişki dini unsurlarla zenginleştirilmiş mitik bir anlatı şeklinde hikâye edilir.

Poetika
Cehenneme yolcu ya da hasta kabul odasında
Görevli zebanilerden biri,
Narkozsuz masaya yatırılan şairin,
Kendi kalemini çıkardı iç cebinden
Ve bu işi sık sık yaptığını gösteren
Taş gibi soğuk bir ustalıkla
Şairin kalbine sapladı onu.

Sonra çıkarıp yaradan bu kalemi,
Sızan kana batırarak ucunu,
Cesedin alnına, yüzüne,
Göğsüne, avuçlarının içine
Poetikasını çizdi, şairin,
Yine merhumun kargacık burgacık
Kendi el yazısıyla....

Bu yazıların satır aralarında
Şairin hayat hikâyesi de
Korunmuş olacaktı sonsuza kadar,
Günahları, sevapları,
Çağdaşları için her zaman biraz
Anlaşılmaz kalan incancı,
felsefesi, en içteki kaygısı

Kabuğu daha hiç kaldırılmamış olan
En dipteki, derindeki yarası...(Koytak, 2010, s. 55)

Şiirdeki hikâye ve sebep sonuç ilişkisi, mitik bir anlatıma özgüdür. Dini içeriğe sahip olmasına rağmen şiirin zaman ve mekân konusunda sınır tanınamaması, şairin poetikasının kökenini bağladığı sebep, mitik söylemin ve anlatım biçiminin imkânlarından yararlandığını gösterir. Mitolojik düşünce, “karanlık olanı bir başka karanlık olanla açıklamaya çalış”ması gibi (Erdemli, 2015, s. 82), Cahit Koytak da şiirlerinde insan için yeterince açık olmayan kavramları ve unsurları yine açık olmayan bir şekilde izah eder. Kutsal ve metafizik olarak gördüğü unsurları, onları maddileştirip, araçsal aklın indirgemelerine kurban etmek istemez. Bu açıdan, dini öğelerle zenginleştirilmiş mitik bir anlatım biçimi sergiler. Böylece hem şiirin doğasına uygun bir yaklaşım ortaya koyar hem de kendi şiirlerinin mite yaklaşan tınısını oluşturur.

Yine *Şairlerin Tanrısı* başlığını taşıyan diğer bir metinde, Antik Yunan mitolojisinin kahramanlarının (Akhilleus, Odiseus, Agamemnon, Thetis, Hektor, Paris, Helen, Menelaus) Homeros’un dilinde bir epik şiire dönüşmesi için yaratıldığı söylenir:

böyle yaptım ve daha neler,
neler yarattım,
yarattım ki,
bu yarattıklarım
Homeros’un dilinde
eşsiz bir epiğe dönüşsün(Koytak, 2010, s. 229)

Dolayısıyla mitolojinin yaratılması bile büyük Yunan şairi Homeros’un epiklerine bağlanır. Şairlerin Tanrısının yarattığı bu kahramanlar, Eski Yunan muhayyilesinin ve sanatının ürünüdürler. Dolayısıyla mitos, şairlere Tanrıları tarafından verilmiş bir ihsandır. Homeros’un eserini yaratması için verilmiş bir armağan olması, şiirsel yaratımın kaynağına mitik düşünceyi koymak anlamına gelir. Böylece şiire bir başlangıç ve öz ihdas edilir. Koytak şiirlerinde sıkça görülen bu kozmogonik anlatım, birçok şeye bir başlangıç ve anlamlandırma vermenin çabasının poetik bir göstergesidir.

Kuşkusuz şiirin bir şeyleri açıklamak ve akıl yürütmek gibi bir zorunluluğu söz konusu değildir. Bugüne kadar şiirden böyle bir beklenti pek olmamıştır. Bununla birlikte şiirin de kendine özgü bir muhayyilesi ve düşüncesi vardır. Bazı şairlerde düşünce ve fikir tarafı azken bazılarında ise fazladır. Cahit Koytak, şiirlerinde düşünsel tarafı ağır basan bir şairdir. Metinlerinde sorular sorar; başta metafizik olmak üzere varoluş, epistemoloji, ontoloji, şiir ve felsefe ilişkisi ile sanatsal yaratma gibi birçok felsefi konuyu işler. Kavramsal düşünceyi ve akıl yürütmeyi ise şiirin tınısını bozmayacak şekilde kullanır. Poetik bir düzlemde, şiirin doğasına uygun olarak ele aldığı meseleri böylece poetik ve mitosa dayalı bir düşünce ile serimler. Bunu üzerinde durduğu konuları, durumları ve kişileri yeniden anlamlandırarak ya da hikâye ederek yapar. Onlara bir başlangıç ve hikâye ihdas eder. Onları, ortalama insanda olmayan özelliklere sahipmiş gibi anlatır. Tanrının ve evrenin özel, olağanüstü varlıkları olarak betimler. Bunu kavramsal ve mantıksal akıl ile değil, mitosa dayanan bir düşünce, yakıştırma ve anlatım ile yapar. Teknolojinin hâkim olduğu modern dünyada insanın ve varlığın unutulmaya yüz tutan taraflarını, modern dünyada pek kullanılmayan bir dil ve anlatım ile yansıtır. Bunu yaparken Tevfik Fikret, A. Hamdi Tanpınar, Asaf Halet Çelebi, Behçet Necatigil, Oktay Rifat gibi şiirlerinden mitolojiyi kullanan önemli şairlerin izinden gitmekle

birlikte mitik düşünce ve anlatımı kendi şiirine özgü bir biçimde kullanır. Zira her şairin mitolojiden yararlanma tarzı farklılık göstermektedir. Kimisi içerik ögesi olarak, kimisi biçimsel ve ifade olarak istifade eder. “Kimi şairlerin şiirinde bir ‘kolaj’ biçiminde yer alan mitologya, bazı şairlerin de şiirlerini güçlendiren bir kaynak durumundadır (Afacan, 2005, s. 260).” Koytak da içerik olarak kullanmanın yanında daha çok söyleyiş ve yaklaşım olarak da mitostan yararlanan ve bunu şiirinde kurucu bir unsur hâline getiren bir şair olarak edebiyat tarihindeki yerini alır. Şiirlerinde önemli bir özellik olarak ön plana çıkan öykülemeci anlatımı, mitolojik anlatı geleneğinden, zaman zaman da eposa dayalı bir üsluptan yararlanarak zenginleştirmeye çalışır.

Sonuç

Cahit Koytak, şiirlerinde, mitik düşünceyi ve anlatım tarzını kullanarak modern dünyanın rasyonel ve mantıksal yaklaşımlarının ötesine geçmek ister. Şiirlerinde mitos ve eposu kullanarak, insanın varoluşsal sorgulamalarına derinlik katar ve bu yolla okuyucularına alternatif bir bakış açısı sunmaya çalışır. Koytak'ın eserleri, mitolojik anlatım biçimlerinin ve dini temaların iç içe geçtiği bir zenginlik taşır; böylece hem bireysel hem de evrensel sorgulamalara kapı aralar. Şair, mitolojik unsurları sadece bir içerik olarak değil, aynı zamanda bir biçimsel yapı ve dil zenginliği olarak kullanarak, okuyucunun dünyayı anlamlandırma çabasına katkıda bulunma arzusu taşır. Mitik düşüncenin çağrışım gücü, Koytak'ın metinlerinde yaratıcılığı teşvik eden bir unsur olarak öne çıkmakta; bu sayede sanatın ve şiirin, insan deneyiminin derinliklerine inmesine imkân vermektedir. Sonuç olarak, Cahit Koytak'ın şiirleri, mitos ve eposun birleştiği bir noktada, modern insanın kaybolmuşluğuna karşı bir alternatif cevap sunar ve okuyucularını farklı bir düşünce biçimine sevk eder. Mitolojik dil ve anlatım, onun eserlerinde sadece bir estetik unsur değil, aynı zamanda insanın varoluşsal arayışının bir yansıması olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda, Koytak'ın şiirleri, çağdaş Türk edebiyatında mitik düşüncenin ve anlatımın önemini ve şiirde her zaman geçer akçe olduğunu yeniden gözler önüne serer.

Çıkar çatışması:	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Mali destek:	Yazar bu çalışma için mali destek almadığını bildirmiştir.
Etik kurul onayı:	Yazar bu çalışmada etik kurul onayına gereksinim duymadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Afacan, A. (2005). *Şiir ve mitologya cumhuriyet dönemi Türk şiirinde Yunan ve Latin mitologyası*. Doruk Yayınları.
- Cassirer, E. (2005). *Sembolik formlar felsefesi II- mitik düşünce* (M. Köktürk, Çev.). Hece Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2019). Mit, mitoloji ve edebiyat. Ö. Ceylan, & A. Koç (Yay. haz.), *Türk edebiyatının mitolojik kaynakları* içinde (ss. 2-31). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Doğan, M. C. (2019). Modern Türk edebiyatında mitoloji. Ö. Ceylan, & A. Koç (Yay. haz.) *Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları* içinde (ss. 217-243). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eliada, M. (1993). *Mitlerin özellikleri* (S. Rifat, Çev.). Simavi Yayınları.
- Erdemli, A. (2015). *Mitostan felsefeye*. Ayrıntı Yayınları.
- Erhat, A. (2011). *Mitoloji sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- Güzel, E. (2023). *Şiir & felsefe ilişkisi ve cahit koytak şiiri*. Paradigma Akademi Yayınları.
- Heidegger, M. (2009). *Düşünmek ne demektir?* (R. Şentürk, Çev.). Paradigma Akademi Yayınları.
- Karahan, T. (2022). Tanzimat dönemi edebiyatında mitolojik yönelim. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 96-106.
- Koytak, C. (2010). *Yoksulların ve şairlerin kitabı II*. Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2010). *Yoksulların ve şairlerin kitabı III*. Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2011). *Yeni başlayanlar için metafizik*. Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2012). *Cazın ırmakları*. Timaş Yayınları.
- Levi-Strauss, C. (2013). *Mit ve anlam* (G. Y. Demir, Çev.). İthaki Yayınları.

- Necatigil, B. (1983). *100 soruda mitologya*. Gerçek Yayınevi.
- Nietzsche, F. (2005). *Tragedyanın doğuşu* (M. Tüzel, Çev.). İthaki Yayınları.
- Önal, S. (2015). Edebiyat, mitoloji ve felsefe. *Felsefe-Edebiyat Sempozyumu*. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları.
- Özkan, S. (2004). *Nietzsche kaplan sırtında felsefe*. Ötüken Yayınları.
- Vico, G. (2007). *Yeni bilim* (S. Önal, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Warren, R. W.-A. (2001). *Edebiyat teorisi* (Ö. F. Huyugüzel, Çev.). Dergâh Yayınları.